

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm
Ju.L5@regeringskansliet.se

Stärkt straffrättsligt skydd för blåjusverksamhet och andra samhällsnyttiga funktioner (SOU 2018:2)

Lärarnas Riksförbund har beretts tillfälle att inkomma med synpunkter på rubricerad remiss.

Lärarnas Riksförbund tillstyrker samtliga förslag som läggs fram i utredningen, vilket kommenteras i utvalda delar nedan. Samtidigt konstaterar Lärarnas Riksförbund att det straffrättsliga skyddet för lärare i hot- och våldssituationer lämnas i det närmaste utan åtgärd vilket är olyckligt inte minst med tanke på den centrala roll lärare har i att åtgärda de problem som är orsaken till angreppen på blåjuspersonal.

Lärare har genom sin tillsynsplikt en skyldighet att ingripa mot hot och våld och riskerar därmed själva att utsättas. Frågan om utökat skydd för lärare behöver därför skyndsamt utredas vidare och regeringen återkomma med förslag på en lösning bättre anpassad till lärares profession och förhållanden.

Införandet av brottet blåjussabotage

Den föreslagna kriminaliseringen utgör en viktig markering om att dessa angrepp inte accepteras. Trots att flertalet handlingar som utgör angrepp på blåjuspersonal redan är kriminaliserade är hindrandet av sådana uppdrag så farligt och i strid med ett så grundläggande samhällsintresse att kriminaliseringen är motiverad. Det finns också ett viktigt signalvärde i att exempelvis stenkastning mot utryckningsfordon främst betraktas som ett angrepp på en livsviktig samhällsfunktion och först i andra hand som skadegörelse.

Införandet av en ny straffskärpningsgrund

Att utsättas för hot eller våld inom ramen för sitt yrke sätter djupa spår. Att förstärka det straffrättsliga skyddet på föreslaget sätt är därför motiverat. Ytterligare ett skäl är att den som utövar ett yrke sällan kan välja bort hotfulla situationer för att minska risken att bli utsatt. Detta gäller inte minst lärare, där kontakten med elever och föräldrar utgör den absoluta merparten av hot- och våldssituationer. Det säger sig

självt att dessa kontakter utgör kärnan i skolans verksamhet och inte kan undvikas genom organisatoriska förändringar från arbetsgivarens sida.

Lagtekniskt är det nu fråga om en av flera faktorer som ska beaktas när straffvärdet bestäms. En annan faktor som i praktiken får avgörande betydelse för såväl påföljdsval som straffvärde är den tilltalades unga ålder. Med tanke på att lärare ofta utsätts av unga elever förutses den föreslagna förändringen få marginell effekt vad gäller brott som drabbar lärare. Ålder ska ha inverkan på straffvärdet men det behöver uppmärksammas att detta får följden att lärare endast i begränsad omfattning kommer att omfattas av det förstärkta straffrättsliga skyddet.

Behovet av ett förstärkt straffrättsligt skydd för andra personalkategorier än blåjuspersonal

I 17 kap. brottsbalken skyddas utövare av allmän verksamhet mot angrepp. För att komma ifråga för detta utökade straffrättsliga skydd ska det vara fråga om ett angrepp på någons myndighetsutövning.

I utredningens direktiv anges att när det gäller funktioner som t.ex. socialtjänst, sjukvård och skola utgör vissa delar av verksamheten myndighetsutövning medan andra delar inte gör det. Så är det för lärare. Endast en mindre del av lärares arbetsuppgifter innefattas i begreppet myndighetsutövning där läraren åtnjuter ett bättre straffrättsligt skydd. En större del omfattas inte.

Som direktivet anger är det dock därmed inte givet att någon del av dessa uppgifter är att anse som mindre skyddsvärd än andra. Det kan konstateras att hot- och våldssituationer i skolan endast i undantagsfall omfattas av skyddet i 17 kap. brottsbalken.

Med bakgrund av beskrivningen av hur begreppet myndighetsövning i detta sammanhang undantar viktiga samhällsintressen från skyddet i 17 kap. brottsbalken, utan att det behöver finnas sakliga skäl för det, ges utredningen i uppdrag att överväga vilka samhällsnyttiga funktioner som bör omfattas av ett förstärkt straffrättsligt skydd.

Trots konstaterandet att det finns ett antal samhällsviktiga funktioner som faller utanför skyddet i 17 kap. brottsbalken kommer utredningen fram till att inget ska ändras i detta avseende. Det finns enligt utredningen inte tillräckligt starka skäl för att omarbete bestämmelserna och att se över eller byta ut begreppet myndighetsutövning. En ändring skulle enligt utredningen också kunna leda till oförutsedda konsekvenser med avseende på det redan existerande straffrättsliga skyddet.

Utredningen kan ha rätt i att tillämpningssvårigheter kan uppstå om myndighetsutövning ersätts med ett annat begrepp men att av detta skäl lämna frågan helt utan åtgärd är enligt Lärarnas Riksförbund olyckligt.

Övergripande synpunkter

I direktivet anges att det behöver finnas ett skydd såväl för den som utövar myndighet som för den som fullgör särskilt samhällsnyttiga funktioner utan att utöva myndighet. Det blir dock inte verklighet för lärare som endast i undantagsfall kommer att omfattas av den nya straffskärpningsgrunden och endast i undantagsfall omfattas av det befintliga skyddet i 17 kap. brottsbalken.

Utredningen konstaterar att de angrepp på blåljuspersonal som nu ska kriminaliseras i stor utsträckning begås av unga. Kriminaliseringen är motiverad och medför ett nödvändigt signalvärde men utgör ingen lösning på de bakomliggande problemen.

Det går inte att bortse från att lärare har en central roll om målsättningen är att vända trenden i utsatta områden. I dessa områden där ambulans avvaktar poliseskort arbetar lärare dagligen, ofta i direktkontakt med de personer som utför angreppen på blåljusverksamheten. Så behöver det också vara. Om också lärarna skulle drar sig tillbaka från dessa områden förvärras problematiken.

Samtidigt är grundskolelärare en yrkesgrupp som i stor utsträckning utsätts för hot och våld. SCB:s arbetsmiljöundersökning visar till exempel att var femte grundskollärare uppger att de varje vecka riskerar att hamna i otrygga eller hotfulla situationer. Genomsnittet för samtliga yrken är var tionde arbetstagare och för den grupp där poliserna ingår är andelen endast 7 procent. Fyra av tio grundskollärare uppger följaktligen också att de utsatts för hot eller våld det senaste året, vilket ska jämföras med var sjunde arbetstagare i samtliga yrkesgrupper. Arbetsmiljöverkets statistik visar att antalet anmälningar om grova fall av hot och våld i grundskolan nästan har fördubblats de senaste fem åren. Det är en helt oacceptabel situation.

Frågan om lärares straffrättsliga skydd ska även ses i perspektivet av att lärare genom sin tillsynsplikt har en skyldighet att ingripa för att hindra att elever skadar andra personer eller egendom. Det är inte ovanligt att lärare med anledning av sådana ingripanden själva utsätts för hot eller våld.

Uppdraget har varit att utreda vilka samhällsnyttiga funktioner som är i behov av ett förstärkt skydd. I direktivet anges att med samhällsnyttiga funktioner avses funktioner och verksamheter av central betydelse för att samhället ska fungera. Det måste vara så att lärare också ska inkluderas i detta begrepp, varför det är olyckligt

LÄRARNAS
RIKSFÖRBUND

4(4)

Dnr
32/18

att det straffrättsliga skyddet för lärare i hot- och våldssituationer lämnas i det närmaste utan åtgärd.

Samhället behöver signalera att hot och våld mot lärare inte kan accepteras. Följderna av att inte göra något kan annars bli kännbara. Förbättrat straffrättsligt skydd behöver kombineras med åtgärder för att förbättra lärarnas arbetsmiljö. Frågan om utökat skydd för lärare behöver skyndsamt utredas vidare och regeringen återkomma med förslag på en lösning bättre anpassad till lärares profession och förhållanden.

Stockholm 26 februari 2018

LÄRARNAS RIKSFÖRBUND

Åsa Fahlén
Förbundsordförande

Matteus Canevall
Förbundsjurist